

4. Sereda V. Rehional'ni osoblyvosti istorychnykh identychnostey ta yikh vplyv na formuvannya suchasnykh politychnykh oriyentatsiy v Ukraini : Avtoref. dys. ... kand. sots. n. : 22.00.04. Kyiv, 2006.

5. Vilson E. Ukraintsi: nespodivana natsiya. Kyiv, 2004.

6. Yavors'ka H. Dyskurs ta identychnist'. Bohomolov O. Islams'ka identychnist' v Ukraini. Kyiv, 2005.

Катерина ТАЙХРИБ
Миколаївський національний аграрний університет

ДОСЛІДЖЕННЯ СИСТЕМИ ЖИТТЄВИХ СМИСЛІВ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Одним із завдань вищої школи є формування смислової системи, що відповідає вимогам фахівця-професіонала, оскільки смислові і ціннісні орієнтації складають світоглядний блок системи і особистісних, і професійних якостей.

Уявлення про смислову сферу у вітчизняній психології формується в роботах Л. С. Виготського, де смислове поле не збігається з видимим полем, а сенс дії з реальною дією. О. М. Леонтьєв говорить про особистісний сенс як суб'єктивне значення даного об'єктивного значення. Тоді зовнішній світ постає в динамічній смисловій моделі, конструюється самою людиною. Розвиток особистості – це становлення зв'язної системи особистісних смислів, здійснюваної в процесі діяльності, в ході якої відбувається співвідношення мотивів, придбання або втрата ними смислоутворюваної функції.

Навчання у закладі вищої освіти стає не тільки способом формування необхідних професійних знань, а й процесом, в ході якого досвід діяльності перетворюється в особистісний зміст, який визначає професійну позицію і рівень професіоналізму.

Сформованість і усвідомленість смислових основ професійної діяльності визначають систему уявлень особистості про себе і своє місце в житті. Професійне самовизначення – один з основних елементів становлення певного способу життєдіяльності і, відповідно, фактор загальної задоволеності життям.

Юнацький період, у якому вирішуються завдання особистісного самовизначення, є чутливим для розвитку продуктивних смислових установок. Основними психолого-педагогічними новоутвореннями цього періоду є критична самооцінка, здатність розуміти перспективи свого розвитку, інтерес до власного внутрішнього світу і, нарешті, інтерес до себе як частини соціуму.

Щодо студентства, за визначенням М. Ю. Сладкомедова, це установки, що знаходяться в несуперечливих відносинах, які спонукають

до самоактуалізації, самореалізації в професійній сфері, що сприяють становленню зрілої особистості [2].

С. М. Гончар [1] говорить про те, що важливими умовами в досягненні життєвого і професійного самовизначення здобувача вищої освіти є формування смисложиттєвих орієнтацій у системі освіти. Це пов'язано з тим, що даний віковий період є сенситивним для утворення смислової сфери, смисложиттєвих орієнтацій як системи зв'язків, що відображають спрямованість особистості, формують її світогляд.

Важливу роль в розвитку смисложиттєвих орієнтацій в юнацькому віці відіграють такі чинники: активність суб'єкта в соціальній, моральній діяльності; власні зусилля (рефлексія) у моральному самопізнанні; творча діяльність у контексті загальнолюдських цінностей; морально-ціннісний зміст виховання і навчання.

Нами було проведено дослідження, метою якого стало вивчення системи життєвих смислів здобувачів вищої освіти 5 курсу денної форми навчання спеціальності «Агроінженерія» та 1 курсу напряму підготовки «Агрономія» на базі Миколаївського національного аграрного університету. Емпірична вибірна сукупність становить: 5 курс – 44 студента, з них 42 студента – чоловічої статі та 2 – жіночої; 1 курс – 105 студентів, з них 69 студентів – чоловічої статі та 36 – жіночої.

Нами була обрана методика «Система життєвих смислів» В. Ю. Котлякова, яка дозволила діагностувати уявлення здобувачів вищої освіти про систему смислів особистого життя, а також оцінити бажану смислову категорію. В методиці представлено 8 категорій життєвих смислів: альтруїстична, екзистенціальна, гедоністична, категорія самореалізації, статусна, комунікативна, сімейна та когнітивна.

Грунтуючись на результати дослідження, нами був зроблений ряд висновків:

1. Гендерна відмінність ровесників (здобувачів вищої освіти 1 курсу, віковий період 17 – 18 років) суттєво не вплинула на вибір категорій життєвих смислів: у багатьох дівчат та юнаків спостерігається схожість, а інколи і повна ідентичність деяких показників (одними з пріоритетних категорій життєвих смислів як для юнаків, так і для дівчат в межах однієї вікової групи є категорія самореалізації та статусу, а альтруїстична та сімейна категорії для обох статей представлені слабо в системі життєвих смислів).

2. При порівнянні результатів дослідження респондентів двох вікових груп були виявлені деякі відмінності в виборі категорій життєвих смислів (табл. 1).

Таблиця 1

1 курс			5 курс		
ранг	сенси	вага	ранг	сенси	вага
1	Самореалізації	10.3	1	Сімейний	9
2	Статусний	13.1	2	Самореалізації	12.3
3	Комунікативний	13.8	3	Статусний	12.5
4	Когнітивний	15.1	4	Екзистенціальний	12.8
5	Гедоністичний	15.8	5	Альтруїстичний	14.6
6	Екзистенціальний	16.3	6	Комунікативний	15
7	Сімейний	16.9	7	Гедоністичний	16
8	Альтруїстичний	18.2	8	Когнітивний	18

З таблиці видно, що у здобувачів вищої освіти різних вікових груп домінують різні категорії сенси. Так, для здобувачів вищої освіти 1 курсу домінуючими категоріями є категорії самореалізації і статусу. Для здобувачів вищої освіти 5 курсу домінуючими категоріями є сімейна, самореалізації, в той час, як сімейна категорія у здобувачів вищої освіти 1 курсу займає 7 рангове значення, тому представлена слабо в системі життєвих сенси.

Отже, всі представлені категорії життєвих сенси притаманні в тій чи іншій мірі всім і проявляються в залежності від ситуації. Велика варіативність відповідей говорить про те, що кожен індивідуальний у виборі життєвих сенси.

Для більш повного вивчення ціннісно-сенсиової сфери здобувачів вищої освіти можна використати методику М. Рокіча «Ціннісні орієнтації», що являється перспективою подальшого дослідження.

Література:

1. Гончар С. Н. Особенности развития смысловжизненных ориентаций современных студентов-первокурсников. Современная психология : Материалы международной научной конференции, г. Пермь, июнь 2012 года. С. 17–19.

2. Сладкомедова М. Ю. Динамика смысловых установок студентов в процессе обучения в вузе : Автореф. дис. ... канд. псих. наук : 19.00.13. Астрахань, 2007. 23 с.